

II. Часи Польської держави.

Після закінчення українсько-польської війни Снятинщина і наше село опинилися в складі відродженої польської держави. Почався наступ на українську школу. Серед шкіл нашого краю поширюються “утраквістичні”(двомовні) школи. Але українською мовою дозволялося викладати лише релігію, ручну працю, малювання і фізичну культуру, отже фактично, навчання велося на польській мові. Єдиним способом, який дозволяв вплинути на вибір мови навчання в школі, був плебісцит. У законі передбачалося, що, за умови внесення необхідного подання в певній місцевості батьків або опікунів 40 українських дітей віком від 7 до 14 років, мова викладання в школі могла бути переведена на українську. Шкільні плебісцити виявились одним із чинників, що актуалізували на Снятинщині освітнє питання. Результатом їх було заснування по селах дитячих садків, читалень, освітніх курсів. Однак на шляху реалізації цього закону польська влада на місцях створювала чималі перепони.

Громадськість Снятинщини бойкотувала вступ українських дітей до польськомовних навчальних закладів. Керівник Снятинського повітового староства 4 квітня 1922 р. повідомляв Станиславівське воєводське управління: «Також з ряду фактів пробивається тенденція бойкотування з боку українського населення польських народних шкіл, яке, підбурюване «Українським педагогічним товариством», прагне до відкриття приватних українських шкіл (курсів) з явною антипольською тенденцією». Бойкот системи польської освіти продовжувався і в 1930-х рр. Так, у 1932 р. учні с. Красноставці відмовилися ходити в утраквістичну школу та слухати уроки польських педагогів через те, що керівника школи, українського вчителя Володимира Струця відправили працювати на територію західної частини Другої Речі Посполитої (в етнічну Польщу). Після цього, за сприяння депутата польського сейму М. Вахнюка (родом з Русова), було відкрито в селі навчальний заклад товариства «Рідна школа». Отже, з 20-х років до 1932 року управителем школи працював В. Струць. Значну фінансову допомогу українські школи отримували від Українського педагогічного товариства, яке з 1926 р. змінило свою назву на “Рідна школа”.

В цей час(20, 30-і роки ХХ ст.) в селі Красноставцях діяла чотирирічна початкова школа (офіційна назва-ДВОКЛЯSOVA ПУБЛІЧНА ВСЕЛЮДНА ШКОЛА). Збудована в кінці ХІХ ст. або на початку минулого століття, на території теперішньої сільської ради за кошти сільської громади та при сприянні влади повіту. Її в нашому селі називали “старою” школою.

Режим в школі був суворий. Биття різками за відставання в навчанні або великі пустощі проводилися за участі батька. Легким покаранням був удар лінійкою по лівій долоні. Без причин, звичайно, нікого не карали і до каліцтва не доходило. Літом учні ходили босі, зимою в “дерев’янках”(виготовлених власноручно з дерев’яних заготовок). Багато учнів, які не встигали в навчанні “репетувало”, тобто залишалися в тому ж класі, ще на один рік. Батьки часто відривали дітей від навчання, для того щоб вони допомагали виконувати домашні роботи по господарству. До школи ходили з сумкою з домотканого полотна. В якій були грифельна дощечка та “рисик” для письма на ній, а також олівець, ручка, каламар для чорнила, якщо була змога, то могли бути ще підручники та зошити. В класах були стіл для вчителя, лавки для учнів, дошка для письма та велика рахівниця.

На знімку 1932 р.: учні 2 і 3 класів (1922 та 1923 років народження) зі своєю вчителькою. Незважаючи на багатомісячне гноблення та намагання окупаційної влади змусити народ забути свою мову, культуру, звичаї, традиції і обряди жителі села зберегли їх, тому що мали високу національну свідомість, активно боролися за національне відродження та проти колонізаційних процесів в освіті. З тих часів в нашому селі побутує така бувальщина. На уроках вчителька-полька вимагала від дітей співати гімн Польщі, та учні-українці його переробили на свій лад:

*Іще польська не згінела,
Але згинуть мусить.*

*Іще полек русинові
Чистить бути мусить.
(бути-з польської черевики)*

За Польщі та в 40-х роках ХХ ст. управителем (директором) школи, а також вчителем з кількох предметів (українська мова, історія, математика) був високоосвічений інтелігент-педагог Іван Лук'янович Стрілецький. У період визвольних змагань за Українську Державу він перебував в рядах Українських Січових Стрільців. За що пізніше переслідувався каральними органами загарбників, особливо НКВД.

На фото: управитель школи І.Л.Стрілецький

В 30-х роках ХХ ст. крім І.Л.Стрілецького в “старій” школі працювали: отець Самойлович (викладав-релігію), вчительки-польки: Кучма (по сільському Кучмова-викладала польську мову), Вовдввна (письмо, читання).

В 1939 році пана з сім'єю заарештували більшовики, а в панському палаці відкрили дитячий садочок та класи для навчання дітей. Вчителем української мови в панському будинку працював Іван Порайко з Устя. За розповідями учнів того часу, за німців їм видавали безплатне взуття-дерев'янки (підощва була з дерева). Це була допомога добродійної організації – Українського допомогового комітету. Можливо були й інші види допомоги, зокрема для вчителів.

Приміщення школи ділилося на дві частини. В одній були 2 великі класні кімнати, а в іншій жив управитель (директор) школи зі своєю сім'єю. Діти навчалися до та після обіду. Часто одна і та сама вчителька проводила одночасно уроки в різних класах. Обдаровані діти після 4 класу нашої школи продовжували навчання на платній основі в гімназіях Снятина, Коломиї, Городенки, якщо дозволяли статки батьків. Як приклад, відомий лікар Михайло Муринюк, що закінчив Віденський університет і мав лікарську практику в Снятині. Сільські жителі жили бідно та важко працювали, тому гімназійну освіту мали змогу отримати лише одиниці.

На знімку середини 30-х років: в середині сидить отець Самойлович, зліва від нього Кучмова (Кучма), справа – Вовдурна.

S k a l a s t o p n i:				
С к а л я с т е п е н і в:				
ze sprawowania się . . . . . з поведення	bardzo dobry дуже добрий	dobry добрий	odpowiedni відповідний	nieodpowiedni невідповідний
z nauki przedmiotów . . . . . з науки предметів	bardzo dobry дуже добрий	dobry добрий	dostateczny достаточний	niedostateczny недостаточний
wynik ogólny . . . . . загальний вислід	bardzo dobry дуже добрий	dobry добрий	dostateczny достаточний	niedostateczny недостаточний

ШКАЛА ОЦІНОК В ШКОЛІ ЗА ПОЛЬЦІ

На світлині: в центрі Кучмова з Вовдувною і з о. Самойлевичем (30-і роки)

DWUKLASOWA PUBLICZNA SZKOŁA Powszechna
ДВОКЛЯСОВА ПУБЛИЧНА ВСЕЛЮДНА ШКОЛА

im. _____
im. _____
w *Krasnostawcach* (powiat: *Sniatyn*)
в *Krasnostawcach* (повіт: *Сніатин*)
Nr. *46* Rok szkolny 19*38/39*
Ч. Шкільний рік

ŚWIADECTWO UKOŃCZENIA SZKOŁY
СВДОЦТВО ПОКІНЧЕННЯ ШКОЛИ

Prodanik Michał *Проданюк Михайло*
urodzony z dnia *7 marca* 19*26* г. w *Krasnostawcach*
родженний дня *7 березня* р. в *Krasnostawcach*
(powiat: *Sniatyn*), religii (wyznania) *greckokatolickiej*
(повіт: *Сніатин*), релігії (віроісповідання) *греко-католицької*
ukończył w roku szkolnym 19*38/39* *oddział piąty* szkoły dwuklasowej, pięcio-
скінчив в шкільнім році *5* *oddział piąty* *szkoły dwuklasowej, pięć відді-*
oddziałowej, otrzymując stopnie następujące:
лових, та одержав слідуючі степені:

za sprawowania się . . . <i>bardzo dobry</i>	з поведення . . . . . <i>дуже добре</i>
religji . . . . . <i>dobry</i>	релігії . . . . . <i>добре</i>
języka polskiego . . . <i>bardzo dobry</i>	польської мови . . . <i>дуже добре</i>
języka ~~ruskiego~~ (ukraiń- <i>bardzo dobry</i>	руської (української) <i>дуже добре</i>
skiego) . . . . . <i>bardzo dobry</i>	мови . . . . . <i>дуже добре</i>
z rachunków z geometrią <i>bardzo dobry</i>	з рахунків з геометрією <i>дуже добре</i>
z przyrody . . . . . <i>bardzo dobry</i>	природи . . . . . <i>дуже добре</i>
z geografji . . . . . <i>bardzo dobry</i>	географії . . . . . <i>дуже добре</i>
z historii . . . . . <i>bardzo dobry</i>	історії . . . . . <i>дуже добре</i>
z rysunków . . . . . <i>bardzo dobry</i>	з рисунків . . . . . <i>дуже добре</i>
z robót ręcznych . . . <i>bardzo dobry</i>	ручних робіт . . . . <i>дуже добре</i>
z śpiewu . . . . . <i>bardzo dobry</i>	співу . . . . . <i>дуже добре</i>
z ćwiczeń cielesnych . <i>bardzo dobry</i>	руханки . . . . . <i>дуже добре</i>
z robót kobiecych . . . <i>bardzo dobry</i>	жіночих робіт . . . <i>дуже добре</i>

Wynik ogólny *Wynik ogólny*
Загальний вислід *Wynik ogólny*
W *Krasnostawcach* , dnia *21 marca* 19*39* г.
у *Krasnostawcach* , dnia *21 березня* р.
Sturlecyński Jan *Sturlecyński Jan*
Opiekun oddziału Kierown szkoły
Опікун відділу Управитель школи